

KÜLÖNFÉLÉK.

Pályázat egyházi beszéd írására. A múlt évi utolsó füzetünk 386. lapján fenti című közleményünket — a pályadíjat kitűző Bedő Albert ny. államtitkár úr kivánságához képest — következőleg helyesbítjük: Közönséges vasárnapi ünnepre népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestáns hitélet szabadelvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi érzésének serkentésére. *A beszéd, melynek tárgya a Jézus Krisztus által parancsolt kereszteségnek egyházi és ünnepies jelentősége*, Máté evangéliuma XXVIII. r. 19. versében foglalt ez alapigére irandó: „Elmenvén tanítások minden népeket, megkeresztelvén őket atyának, fiunak és szentléleknek nevében.“ A beszéd terjedelme ciceró betűkkel nyomtatva nyolcad alakban legfennebb 12—16 oldalra terjedhet. A pályadíj száz korona, mely a bíráló kihirdetése után csak abszolút becsű eredeti beszédnek adatik ki. A bíráló eredményét az 1912. évi egyházi főtanács honlapján hirdetik ki; a bírálót pedig az E. K. Tanács által a kolozsvári unitárius kollégiumban tanító felszentelt tanárok és lelkészek köréből, az E. K. Tanács által választott bíráló-bizottság teljesíti. Pályázhat minden felszentelt unitárius lelkész, kivéve az előbb említett kollégiumban tanító tanárokat és lelkészeket. A pályaművek idegen kézzel irandók le és jellegével látandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s a boríték a pályamunka jellegével látandó el. A pályaművek 1912. évi május hó 1-ig posta útján az unitárius püspöki hivatalhoz küldendők be, később beérkezett művek pályázatra nem bocsáttatnak. A pályamű a nyertes tulajdona marad, de a „Keresztény Magvető“ c. folyóiratban kiadatik. Nyomatásban már megjelent beszédek nem versenyezhetnek. A magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1911. évi november hó 22-én tartott üléséből. Ferencz József unitárius püspök. Végh Mihály titkár.

A pápa motu proprioja, a porosz kormány és a német katolikusok. A „Die christliche Welt“ 1912. 3. számában olvassuk: Alig viharzott el a Borromeus-enciklika és az antimodernista eskü körül támadt vihar, megint új hangok hallatszanak Rómából, melyek a már-már lecsillapodó vizeket megint hullámszába hozzák. X. Pius pápa ugyanis 1911 okt. 9-én egy Motu proprio adott ki, melynek értelmében mindazok a magánszemélyek, akár világiak, akár egyháziak, férfiak vagy nők, akik egyházi személyeket akár magán-, akár büntetőjogi kérdésben az egyházi hatóság engedelmével nélkül világi bíróság elé idéznek és ott nyilvánosan megjelenni kényszerítenek, különbség nélkül az alá az egyházi átok alá esnek, mely specialiter a pápának van fenntartva

E motu proprio értelme világosan az, hogy az egyházi hatóság, azaz a püspök engedélye nélkül pap nem idézhető sem mint tanú, sem mint vádlott világi bíróság elé.

Kérdés azonban, hogy hol, mely országokban érvényes? Feltűnő, hogy csak nov. 10-én, tehát egy hónappal a kiadása után tétetett közzé. A kath. sajtó hallgatott róla, vagy nagyon röviden regisztrálta. Göller (Kölnische Volkszeitung nov. 25.) úgy értelmezi, hogy a rendelet Németországra és Ausztriára nem alkalmazható, minthogy konkordatumok és a szokásjog alapján a privilegium fori itt nincs érvényben, de óhajtanónak mondja, hogy az egyházi büntetőjog végleges kodifikációja a fennálló tényleges viszonyokat inkább figyelembe vegye. Tehát bármennyire óvatos, de mégis elég világos kritika kath. részről. Azóta a kath. sajtó a rendeletet nem bírálja.

A prot. kritika azonban felébredett s főképp az államhatalom szempontjából kifogásolta a rendeletet; de a „belső motívumok és normák” szempontját mellőzte. *Hoensbroech* gróf (Frankfurter Zeitung 331. sz.) mondja: „A kath. papnak nincsenek kötelességei az állammal szemben; mert az államnak nem szabad egy papot, aki kötelességét az állammal szemben megszegi, felelőségre vonni, csak akkor, ha a nemzetközi pápa-állam főhatóságai, a püspökök vagy maga a pápa, megengedik”.

Prof. *Meyenberg* (Schweizerische Kirchenzeitung 47. sz. nov. 23.) erősen hangsúlyozza, hogy a rendelet Svájcot nem érinti.

Heiner (Kölnische Volkszeitung 1013. sz. nov. 27.) cikkét hivatalosnak kell tekintenünk, mert nyíltan kijelentette, hogy ő nemcsak mint kánontudós, hanem mint a római legfőbb egyházi törvényszék bírója ír anélkül, hogy dezavualástól félné. Az ő fejtegetése szerint a rendelet Németországot és Ausztriát semmi irányban nem érinti. Ausztriát az 1855. évi, Bajorországot az 1818. évi konkordatum, Németországot pedig a szokásjog védi. *Heiner* cikke prot. és kath. részről sok ellenmondást provokált. Hangsúlyozták, hogy a szokásjog minden modern államban érvényes, tehát ha *Heiner* felfogása helyes, a motu proprio csak civilizálatlan négerállamokban bír hatállyal. A szász országgyűlésen a kultuszminister egy interpellációra felelve, kijelentette, hivatkozva *Heiner* cikkére, hogy a rendelet Szászországot „minden valószínűség szerint” nem érinti. Ha azonban várakozás ellenére ez a feltevés nem volna helyes, a szász kormány álláspontja az, hogy ez a rendelet a törvény 13., 15. §-ai rendelkezéseivel összeegyeztethetetlen. A modern jogállam souverainitása az állampolgárok törvényesen védett jogaiba való beleavatkozást nem tűr. Egyébként a rendelet hiteles magyarázata várható.

Nemsokára megjött ez is a porosz kormány beleavatkozására. A vatikáni porosz követ interpellálta Merry del Val államtitkárt. Sajnos, a részletek nem kerültek nyilvánosságra. A felelet azonban igazolta a *Heiner* felfogása helyességét: a vatikán a kanonikus tanokkal egyezőnek nyilvánította az ő magyarázatát. A motu proprio tehát nem érinti Németországot. A kuria ez elismerése után a kormánynak nincs többé oka ez ügygel tovább foglalkozni. Roma locuta, causa finita. Ez esetben tehát a római magyarázat megfelelt a porosz kormány felfogásának. Az izgatottság hullámai elcsendesedtek. A Deutsch-evangelische Korrespondenz a porosz kormány győzelméről számol be a vatikánnal szemben, amely teljesen meghátrált a német közvélemény előtt.

De ez az elcsendesedett közvélemény csalódásban van. Változott-e az államjogi viszony a kuria és az egyes német kormányok között? Teljességgel nem érinti a német katolikust a motu proprio? A felelet az első kérdésre az kell, hogy legyen: nem, -- de; a másodikra: határozott igen.

Az egyházjog figyelemben tartása a hívő katolikusnak vallási kötelessége. Az egyházjog hordozója a pápa s így a pápa egyházjogi rendelete a katolikust kötelezi. Ebből a szempontból kell a rendelet hatályát tekinteni. A pápai államtitkárnak az a magyarázata, hogy a rendelet Németországot nem érinti, annak kötelező erejét az egyes hívő katolikusokra nézve nem korlátozza. Ilyen irányú korlátozásról sehol sem volt szó. Heiner megütközik azon, hogy az egyháztól rossz néven veszik, ha arra inti papjait, hogy peres ügyeiket egyházi fórum előtt intézzék el.

A kath. egyház a polgári és magánjog számos esetében fenntartja magának a döntést, azaz engedélyétől teszi függővé az állami törvénykezés igénybevételét. Hogy ez milyen veszélyes, tudja mindenki, aki a kath. egyház történetét ismeri.

Ha igaz is, hogy X. Pius csak régi határozatokat újított fel, mégis az egyházpolitikai helyzet kiélesítését vonja maga után ez a motu proprio. A régi rendeletek alig voltak érvényben, nem zavarták az állam és egyház közti viszonyt. X. Pius azonban az egyházjog önállóságát hirdeti híveinek s az állami törvénykezést a *lehetőleg* csonkítani igyekszik. Ez a törekvése egy lépés a kath. egyháznak a modern világtól való elzárására.

Az államkormány ezzel szemben erőtlen. Államjogilag nem támadható, ha a pápai államtitkár magyarázatával megelégszik, mert nem követelhet többet, mint a törvények elismerését. De a lelkek függetlenségének hátsó ajtaját, aminő ez a proprio motu, nem zárhatja el. Hivatalos diplomáciai úton azonban véleményét kifejezhette s a rendelet veszélyességét megvilágíthatta volna. „Rettentő világossággal“ mutatja e rendelet, hogy a kath. egyház X. Pius alatt mind jobban állam az államban.

A katolicizmus Németországban két irányra szakadt. A centrum egyik iránya a kölni. Ennek érdekében a kormánynak határozottabban, erélyesebben kellett volna fellépnie, mert ez a kultúrával barátságos irány győzelmét jelentené. Sok elválasztó elem mellett is sok, nagyon sok a közös. Ha a katolicizmussal kell élnünk, — mondja a német cikkíró, — úgy ez az, amely a kiegészést keresi a kultúrával és protestantizmussal. Oktalan volna örvendezni a kath. tábor és az intrinsigens pápa közötti ellentéteken. A kölni irány nem léphet fel a motu proprio ellen, mert az a legfőbb tanhatóság szava, melyet a katolikusnak tisztelnie kell. De az erők gyűjtése már a vetés reményét kelti s ezt a reményt a protestánsoknak nem szabad céltalanul kevesbiteni.

Eucken a vallásról és az életről. *Eucken*, a jenai híres filozófia-professzor a múlt évi júniusban az Essex hall-ban előadást tartott tekintélyes hallgatóság előtt a vallásról és életről. Előadásából kiemeljük a következő gondolatokat: Minden szellemi energia, melyet a civilizáció kifejleszt, igazi tartalmát és ösztönző erejét csak úgy kapja meg, ha egy magában álló szellemi világ nyilvánulásának fogjuk fel. S ezzel már ott állunk, ha nem is a

vallás körén belül, de legalább annak küszöbén, ahol minden szellemi alkotás, minden tudományos és művészi produkció, minden erkölcsi cselekvés egy magasabb hatalom eleven jelenlétén alapszik. Minden szellemi tevékenység egy bizonyos vallást fejt ki s ez adja minden kultúrának azt a lelket, amelyet *egyetemes vallásnak* nevezhetnénk. Ezenfelül a tapasztalatok, az akadályok és nehézségek, melyek az étellel járnak, rávezetnek az isten eszméjére, egy oly vallásra, melynek megvannak saját külön vonásai. Az isten közeledésével részesévé lesz az ember az isteni élet teljességének s ebben van a vallás alapvető igazsága; a legnagyobb misztikum meg abban a tényben, hogy az isteni belép az emberbe s nem veszít isteni voltából. Az ember tudatára ébred az öröknek és végtelennek. S ekkor az Isten szeretete lesz élete uralkodó motívumává. E vallásnak az emberi tapasztalat körében s az egyetemessel barátságos viszonyban kell maradnia, különben szűkkeblű, merev, farizeusi önhiíttséggé fajul. Egy vallás történelmi hatalommá csak úgy lehet, ha saját eszmevilágát kialakítja s kultuszt gyakorol; mégis a dogmának és a rítusnak csak annyiban van értékük, amennyiben a szellemi élet kifejező eszközei, különben elvesztik ható, életető erejüket. E szempontból jogosult, sőt szükséges, hogy valahányszor a gondolatok világában nagy változások történnek, elfogulatlan kritikát gyakoroljunk rajtuk s a bennük kifejezésre jutó élet érdekében azokat átalakítsuk. Az ilyen kritika sohasem vezet rombolásra, ha a vallás lényegéből indul ki, nem a külsőségből. Ma az élet minden területén mélyreható változások történtek. A vallás sem vonhatja ki ezek alól magát. S mikor a hagyományos formákat becsületes őszinteséggel bíráljuk, akkor a vallás tulajdonképpeni lényegét akarjuk erősebben kifejleszteni. A szabadság nem akadály, hanem elősegítője a mélységnek. Csak az élet és tevékenység tudja megteremteni az élet vallását. Nem beszél ő — úgymond — valamely szentimentális vallás érdekében. A vallás nem annyira hit ebben vagy abban, mint inkább erő és hatalom idegen elemekkel való harcban. A vallás nem lehet világhatalom szervezet nélkül; de igen nagy fontosságú, hogy lényegét és külsejét egymással össze ne tévesztjük. Az anthropomorphismus veszedelme éppen úgy állott elő a maga színes mitológiájával, hogy e dolgokat összezavarták. A kereszténységnek ma mindenek előtt egyre van szüksége: egy új formára s ebben a szellem csodájának s a szellemben a csodának elismerésére. Az élet ebből a csodából fogva növekedésének és győzelmének erejét nyerni. Így leszünk urai egy új életnek, egy új kultúrának, egy új embernek.

Berzeviczy Széchenyiről. A Nemzeti Kaszinó febr. 4-én este tartotta hagyományos Széchenyi lakomáját, mely alkalommal az emlékbeszédet, kezében a Széchenyi-serleggel, Berzeviczy Albert, a M. Tud. Akadémia elnöke mondotta:

— Semmi sem jellemzi jobban korunkat, — mondta a többi közt az ünnepi szónok, — mint a jogok kiterjesztésének és az egyéni anyagi jólét emelésének türelmetlen, gyakran erőszakos vágya, szemben a kötelességek mind lazább kezelésére vagy elhárítására való törekvéssel. Az a kor, amely a tehetségeinél fogva felsőbbrendű ember, a Nietzsche-féle Übermensch jelle-

gét nem az emberiség iránt fokozott kötelességben, hanem a minden erkölcsi parancsolat és korlát alól való mentességben keresi, aligha számíthatna a Széchenyi rokonérzésére. Még mindig nem akarjuk megérteni azt, ami a legnagyobb magyar valódi életelve volt, hogy amit az ember a közérdekért tenni tud, azt megtenni kötelessége is és hogy a kötelesség a szellemileg és anyagilag legtehetősebbeket terheli legsúlyosabban. Korunkra még mindig ráillik a Laboulaye panasza: „még nem bírjuk fölfogni, hogy nincs valódi nagyság, csak az önfeláldozásban“. Erre tanított Széchenyi is. „*Ki a közönségnek akar használni, legelső kötelessége magáról egészen megfeledkezni.*“ És senki lelkiismeretesebben nem követte azt, amit elvül hirdetett saját cselekedeteiben, mint ő.

Ezután vázolta Széchenyi önfeláldozó kötelességérzetét és nemzete jövőjébe vetett hitének halhatatlanságát, majd így fejezte be beszédét:

— Ezt a hitet hagyta ő nekünk legdrágább örökség gyanánt, ezt a hitet kell megőriznünk a kétely, csalódás, elkedvetlenedés, a közöny és fásultság minden megrohanásai közepett. Meg kell azt őriznünk egyetértve és összetartva minden kisszerű zsörtölődéseink és hatalmi tusakodásaink között, melyek olykor annyira fontosaknak és nagyoknak tűnnek föl előttünk s melyek mégis csak elsimuló hullámfoltok a nemzet halhatatlan életének tengersíkján. Fönn kell azt tartanunk, bármennyire görnyeszt le földadataink terhe, bármennyire nyomaszt az előbbre haladott nemzetek utolérhetetlenek látszó példája. Hinnünk kell nemzetünk jövőjében, úgy mint Széchenyi munkáséletében hitt: az aszkéta zarándok fanatizmusával és a gyermek naiv bizalmával. Legyünk bár — mint ő — ildomosak a cselekvésben, azért — mint ő — a magunkbaszállás óráiban lehetünk merész álmok álmodói, mert csak magasra tűzött cél irányozza nagy tettekre erőnket, mert amelyért egy Széchenyi élt, annak a nemzetnek nagyságáról nem lehet túlmerész álmokat szöni és mert minden álmunk megvalósul egyszer, csak hinnünk kell benne erősen!

Wekerle a munkáról. Az Országos Kaszinó közgyűlése után tartott lakomán Wekerle Sándor volt miniszterelnök egy tartalmas beszédét mondott. Minden gondolata érdemes a megfontolásra. „Ha azt akarjuk, — mondotta a többi között, hogy valóban történelmi alapon alakítsuk át társadalmunkat, ha azt akarjuk, hogy csöndes és biztos legyen a fejlődés és ne előre kiszámíthatatlan evolúció véletlenének tegyük ki közállapotainkat; ha valóban azt akarjuk, hogy az újra megerősödött társadalom folytatója, megóvója, ápolója legyen a mi nemzeti hagyományainknak: akkor le kell végleg tennünk arról a régi fölfogásról, amely úri és nem úri foglalkozások közt tesz különbséget és minden teret el kell foglalnunk. De viszont ügyet kell vetni arra, hogy minden foglalkozásból csak az erkölcsi tényezőket, a mindenki által tisztelt munkát vegyük át. Az a minden munka nélkül való nyereségvágy, az az anyagi javak után mód nélkül való vágyakozás, az anyagi javaknak minden válogatás nélkül való fölhalmozása, hogy ne mondjam összeharácslása valóban nagy bajokként és beteg tünetekként jelentkezik társadalmunkban, káros visszahatással vannak és megzavartják a művelt osztályoknak is erkölcsi felfogását. Nem abszolút, hanem relatív mértékét állapítják meg az erkölcsi kvalifiká-

ciónak; azzal védekeznek, hogy mások is hasonló hibákat követnek el. Nem tűrnek köztekintélyt, romlatlan erkölcsi tisztaságot, hanem minden irányban a gyanúsítás fullánkjaait bocsátják ki, hogy mindent lerántsanak, mert csak az általános mocskos lavinája képes elfedni különben kidomborodó erkölcsi hibákat. Az ingyenes szolgáltatásoknak, az ellenérték nélkül való pénzszerzésnek elfogadása már a műveltebb osztályokban is mindinkább lőbra kap. Legyünk tisztában, a művelt osztályok erkölcsi érületének meglazulása hatványozottan jut kifejezésre a legkevésbé művelt osztályokban és a bűnkronikákban nyilvánul meg és nyer valódi kifejezést e körök részéről. Legyünk tisztában, hogy ma, midőn a nyers erőnek, a közönséges munkának értéke úgyis fokozott mértékben tolul homloktérbe a szellemi munkával, a szellemi értékekkel szemben, akkor ezek csak úgy tudják megővni felsőbbségüket, befolyásukat, vezető képességüket, ha merőben tiszta és szilárd erkölcsökre vannak alapozva.“

Új típusu középiskola Szabadkán. A Budapesti Hírlap jan. 27. számában olvassuk, hogy Szabadka városa új középiskola megteremtését kérte az államtól. A kultuszminiszteriumban kijelentették a város főispánjának és polgármesterének, hogy az állam itt fogja felállítani az első modern, angol rendszerű középiskolát, melyben az ifjúság testi és szellemi nevelésére egyenlő gondot fognak fordítani. Az állam három holdnyi területet kér erre a célra a várostól, ahol parkot és játszóteret fognak létesíteni. Ennek középpontjában épülne fel az új iskola, melynek építéséhez anyagi hozzájárulást kér az állam a várostól. Szabadka város már a márciusi közgyűlésén fog foglalkozni az állam ajánlatával s minden bizonnyal meg fogja szavazni a kért hozzájárulást. — Ha ez a terv megvalósul, akkor Szabadka a középiskola történetében nevezetes helyet fog biztosítani magának. Magyarországon első város lesz, amely a modern pedagógiai reformtörekvést megértette s azok érdekében az első kezdeményező lépést megtette.

A „Gyógyászat“ Servétről. A „Gyógyászat“ c. szakfolyóirat 1911. évfolyamában olvassuk:

„Servetus Mihály 400-ik születési évfordulója van ez évben. Tudvalevőleg az unitárius felekezet megalapítójának érdemei közé sorozzák a vérkeringés feltalását is. Több mint 100 évvel Harvey előtt Servetus már hangoztatta a vérkeringés szabályait és le is írta a szív billentyűit. Harvey e teoriát az angol királyi szarvasparkból rendelkezésére bocsátott szarvasokon végzett kísérletekkel be is bizonyította s ezért fűződik nevéhez a nagy orvosi vívmány. De S., ez a spanyol származású a reformáció eszméiért lángoló és a lángok közt el is pusztuló férfiú, már sokkal előbb nem csak tudta, de bátran hirdette is az új tudományos ígét és jutalma a tudományban is az volt, ami végül az életben: üldöztetés. Újtásaiért és azért, mert Galenusnak némely tanítását megkritizálni merészkedett, a párisi orvosi fakultás, mely őt előbb a doktorsággal tisztelte meg, üldözőbe vette, úgy hogy Franciaországot is elhagyni volt kénytelen. Az orvosok üldözése csak új hazájából, Franciaországtól, fosztotta meg, de Svájcba menekülve vallási eretneksége miatt fogták pörbe és 1553-ban, 42 éves korában a máglyán tett vértanúságot vallási meggyőződéséért. A nagy orvosnak és gondolkodónak tanai tudvalevőleg legtöbb és legkitartóbb hívekre Magyarországon találtak“.

Tanítók az egyetemen. Németországban hat államban (Szászország, Szász-Weimar, Hessen, Oldenburg, Bajorország, Württemberg) a tanítók beiratkozhatnak az egyetemre. Régebben csak mint rendkívüli hallgatók, újabban pedig bizonyos feltételek mellett rendes hallgatókúl is beiratkozhatnak. Egyetemi tanulmányaik befejeztével államvizsgálatot tesznek, mely képesíti őket reáliskolái, tanítóképző-intézeti tanári, tanfelügyelői, a magasabb iskolák igazgatói és iskolatanácsosi állásokra. Lipcsében az utolsó 8 évben 116 tanító nyert doktori oklevelet. Az egyetemre való fölvétel feltétele: jeles tanítói oklevél s 2–3 évi sikeres tanítói működés. Weimarban az egyetemi évekre a tanítók szabadságotlatnak, Württembergben le kell mondanok állásukról.

Vajjon nálunk mikor nyílik meg az egyetem kapuja a tanító előtt?

Egyházi főhatóság az alkoholizmusról. A németországi szász országos konzistorium megintett egy lelkészt, mert erősen kikelt az alkohol ellen. Dr. Burk a drezdai közegészségügyi kiállításon előadást tartott az alkoholizmusról, melyben nagyon kikelhetett a sörfőzők és vendéglősök ellen is, mert a törvénszéken bevádolták. De a vendéglősök egyesülete nem elégedett meg ezzel, hanem panaszt nyújtott be ellene a drezdai egyházi főhatóságnál is. És a konzistorium nem bizta az ügyet a világi bíróságra, hanem megintette a lelkészt, mondván, hogy nemcsak kifejezéseiben megy túl a megengedhető mértéken, hanem támadásai is megokolatlannak látszanak, amennyiben szesz italok előállítására és kimérése mint ilyen (!) sem a ker. hittan, sem a ker. erkölcsstan álláspontjáról nem tekinthető elítélendőnek, hanem az erkölcsellenes mindig csak bizonyos élesen körül írandó visszaélésekben található fel. Ezért dr. Burk jövőben az alkoholizmus elleni harcában kerülje másoknak jogosulatlan megtámadását.

A Christliche Welt álláspontja az, hogy a konsistorium itt túllépte hatáskörét s az a pap, kinek meggyőződése az alkoholizmusról olyan, aminő dr. Burké, e rendeletnek nem engedelmessékedhetik. Az egyháznak kára van abból, ha a főhatóság azt a látszatot vonja magára, mintha a küzdelem komolyságát csökkenteni akarná.

Németországi képviselőválasztások. A német birodalmi képviselőválasztások alkalmával a vallás- és egyház nem játszottak nagy szerepet. Csak egy kis párt, a keresztény-szociális viseli nevében a keresztény jelzöt. Alkalmilag a többi antiszemita-csoportok is beszélnek a kereszténységről. Az antisemitizmus elveszített egy néhány mandátumot. De ez nem azt jelenti, hogy mint a lelkek mélyén élő érzés veszített erejéből; sőt hatása nyilvánult a nemzeti szabadelvű pártban is. A nagy pártok közül a centrum és a konzervatív erősen hangsúlyozta a kereszténységet. Különbözen meg lehet állapítani, hogy a német birodalmi gyűlésben nincs párt, talán a szociáldemokraták kivételében, amely vallás- és egyházellenes volna. Ha a szabadelvű pártoknál néha hiányzik is a kellő megértés, a vallási kérdésekbe való elmerülés, mégis azaz, hogy papokat képviselő jelöltekül állítottak, megmutatták, hogy tisztelik az egyházat s annak szervezetét. Egyházi és vallási kérdések nem is a birodalmi gyűlés, hanem az országgyűlések elé tartoznak. Ez magyarázza azt, hogy e kérdések a választásoknál nem játszottak szerepet.

Barkóczy áthelyezése. Báró Barkóczy Sándor miniszteri tanácsost a középiskolai ügyosztály éléről gróf Zichy János kultuszminister áthelyezte a kath. ügyosztályba s helyére Boncz Ödön miniszteri tanácsost rendelte, aki Barkóczy előtt vezette már ezt az ügyosztályt. Hogy minő romboló munkát végzett az áthelyezett tanácsos a magyar középiskola életében, azt tudhatja minden olvasónk, aki a napi mozgalmakat csak némi figyelemmel is kíséri. Bukása fölött a klerikálisok most nagyon el vannak keseredve s a néppárt és a kath. népszövetség országos tüntetésre készülnek Barkóczy mellett és a „hitehagyott” Zichy ellen. A főrendiházban a kalocsai érsek vonta kérdőre a közoktatási minisztert az áthelyezés miatt, aki erélyesen és talpraesetten felelt, hangsúlyozván, hogy egy tisztára adminisztráció körébe eső intézkedés sehogy se tartozik a parlament elé. A kath. tanáregyesület a napokban tartott közgyűlésén egyhangú lelkesedéssel dísztagnak választotta Barkóczyt. E tüntetésekre nem volna semmi szavunk, de tartunk tőle, hogy a középiskola nem fogja egyhamar és egykönnyen kiheverni a Barkóczy okozta rombolásokat s félünk, hogy ez az áthelyezés igen későn történt arra, hogy a felekezeti béke hamarjában helyreálljon.

Nő a templomi szószéken. Svájcban *von Petzold* Gertrud kisasszony a múlt év július 23-án a zürichi Kreuz-Kirche-ben, július 30-án pedig a baseli Paulus-Kirche-ben prédikált s amint írják, nem is keltett semmiféle különös feltűnést, legkevésbé botránkozást. Ahogyan a női mozgalmak napjainkban mind erősödnek s a nők egymásután vívják ki maguknak a közéletben a munkateret, épen nem látjuk lehetetlennek hogy mi is eljutunk idővel a női papságig.

A tanári rangsor. Amint tudjuk, a Rangsort minden évben a február hó 1-én megjelenő Hivatalos Közlöny mellékleteként szokta kiadni a vallás-és közoktatásügyi m. kir. minisztérium. Az így megjelent Rangsorokban a megelőző évi december hó 31-iki állapotok voltak feltüntetve. Az idén a Hivatalos Közlöny szokásos melléklete elmaradt, még pedig egyenesen a miniszter rendeletére. A most várt nagyszámú előléptetések és kinevezések a Rangsor adatait jóformán a megjelenés idejétől számítva helytelenekké tették volna. Hogy ezt elkerüljék, a miniszter elrendelte, hogy a Rangsor csak akkor jelenjék meg, amikor a napokban várható változásokat már abban is fel lehet tüntetni. Ez az oka a késedelemnek.

Pedagógiai szeminárium. A fővárosi tanítószegély továbbképzésére a fentírt címen új intézményt létesítettek, amelynek az a rendeltetése, hogy a fővárosi tanítókat hozzájuttassa ama tudományágak beható ismeretéhez, melyeket a tanítóképzőkben megismerniök nem volt alkalmuk. A Pedagógiai Szeminárium irányításával a főváros tanácsa dr. Weszely Ödön főreáliskolai igazgatót bízta meg. Ez a körülmény már magában elég biztosítékot nyújt arra, hogy az új intézmény méltóképpen meg fog felelni céljának. Dr. Weszely Ödönt

nagyfontosságú feladatának megoldásában tudományos és művészeti életünk kiválóságai támogatják. Az érdekelt tanítók körében oly lelkes megértésre talált az intézmény, hogy több mint ezren iratkoztak be résztvevőként, aminek az lett a következménye, hogy új parallel tanfolyamokat kellett nyitni. Az új intézmény felavatása febr. hó 1-én történt meg nagyszámú, előkelő közönség jelenlétében. Ez alkalommal dr. Bárczy István polgármester nagyszabású beszéd kíséretében adta át az intézményt rendeltetésének. Utána dr. Alexander Bernát „Bevezetés a filozófiába“ és dr. Imre Sándor -- folyóiratunk munkatársa -- „A pedagógia mai állása“ címen általános tetszéssel fogadott előadásokat tartottak. Kívánjuk, hogy a Pedagógiai Szeminárium a magyar kultúra emelésére maradandó hatású alkotásnak bizonyuljon.

Országos érdeklődés a Tanítók gyógyfürdője és üdülőtelepe iránt. Megbízható helyről örömmel vesszük hírért, hogy a tanítók alapítás alatt álló társadalmi gyógyfürdője, üdülő és gyermeknyaraló-telepe iránt az egész ország területén nap-nap után igen meleg érdeklődés, általános tömogatás nyilvánul meg.

Székelyudvarhely város képviselőtestülete, midőn nagyobb mennyiségű részvényt jegyzett, meleghangú átiratban kereste meg Magyarország összes városainak és nagyobb községeinek képviselőtestületét: a tanítók fürdőjének részvények jegyzésével való támogatása érdekében. A Tanítóegyesületek Országos Szövetsége külön felhívásban ajánlja támogatásra a tanítóságnak ezen alapítást; az Udvarhelyvármegyei Tanítóegylet lelkes elhatározása alapján, erejéhez mért tömeges részvényjegyzés után, kéréssel járult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy a szervezendő gyermeknyaraló-telep javára engedélyezzen az ország összes népiskoláiban gyűjtést. Az ország különböző vidékein lelkes tanítók részvényjegyzésre és további pártolásra szervezik az egész helyi társadalmat. Bankok ajánlják fel legmesszebbmenő támogatásukat, hitel- és fogyasztási szövetkezetek sietnek részvényjegyzéseikkel bebizonyítani, hogy a tanítóságnak nemcsak üzleti munkásságát kívánják, de közérdekű ügyeiknek támogatásánál is ott vannak. De nincsen egyetlen foglalkozású kör, melyből az emberek ne a legmelegebb érdeklődéssel szemlélnék és támogatná ezen, a köz javára és végtelen nagy hasznára megalkotni tervezett társadalmi zónafürdő és üdülőtelep ügyét.

Magyarország ossztanítóságának, tanulóifjúságának és az egész társadalomnak használatára és gyönyűlására megteremteni egy teljesen modern berendezésű s emellett olcsó zónaárszabású, az évnek minden részében használat, illetve szezon alatt álló hideg, meleg és gőzfürdővel kapcsolatos gyógyfürdőt a Székelyudvarhely határában levő Szejké-fürdő; a felnőttek és gyermekek üdülő és nyaralótelepét a kitünő levegőjű, ivó és fürdői gyógyborvizű nagybaconi (Erdővidék) Uzonka-fürdőn a kijelölt cél, melynek szervezése a tervezett részvénytársasági alapon már ez idő szerint is biztosítva lévén, igen sokan az építendő magánvilla-telek után érdeklődnek és tesznek előjegyzéseket.

A tanítók társadalmi fürdője és üdülőtelepe az egész hazai közönség és gyermeksereg közegészségügyét kívánja hathatósan szolgálmi zónarendszerrel, miért is azt az egész közönségnek meleg pártolására a kibocsátott részvényeinek jegyzésével való támogatására ajánljuk.

A részvénytársaság szervezési munkálatait Gyerkes Mihály ig. tanító Székelyudvarhelyt végzi, aki bármilyen irányú tájékoztatást készséggel megad és prospektust küld.

Gyászhirek. Szentgyeydi és cegei özv. gróf *Wass* Albertné, szentistváni *Kilyén* Mária f. évi január hó 19-én d. u. 4 órakor élete 84-ik évében Kolozsvárt elhunyt. Temetése nagy és előkelő közönség jelenlétében, melynek sorai-ban az erdélyi mágnásvilág majdnem teljes számban látható volt, január 21-én d. u. 1¹/₃ órakor volt unitárius szertartás szerint. Halálát gyászolják: Szentgyeydi és cegei gróf *Wass* Béla és neje losonci báró Bánffy Ráchel, gyermekei Ráchel s férje széplaki gróf P. Horváth-Tholdy Rudolf és gyermekeik: István és Margit; Mária s gyermekei báró Atzél Lidia és Eduárd; Ilona s férje Siemers János és fiok Edmund; Endre és fia Albert; úgyszintén testvérei, szentgyeydi és cegei gróf *Wass* Ida, özv. Freudenbergi báró Seenuss Teobaldné, szentgyeydi és cegei gróf *Wass* Antonia s férje cseszelicki Szilvássy Béla és gyermekei, Carola s férje, nagykászoni és impéri báró Bornemissza Elemér, Margit s férje, uzoni gróf Béli György, valamint számos közelebbi és távo-labbi rokon.